

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Podsumowanie warsztatu „W jaki sposób Lokalne Grupy Działania i Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność mogą przyczynić się do osiągnięcia celów polityki spójności?”

Posiedzenie Grupy Tematycznej ds. podejścia LEADER

3 marca 2016 r.

Warsztat „W jaki sposób Lokalne Grupy Działania i Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność mogą przyczynić się do osiągnięcia celów polityki spójności?” miał na celu:

- Podsumowanie istniejącej sytuacji w zakresie zaangażowania LGD i szerzej podejścia RLKS w realizację celów polityki spójności.
- Ustalenie potencjalnych możliwości włączenia LGD w realizację celów polityki spójności.

W warsztacie uczestniczyli przedstawiciele GTL oraz **Ryszarda Zarudzki** – Wiceminister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, **Krzysztof Grabowski** Wicemarszałek Województwa Wielkopolskiego, **Urszula Budzich – Tabor** - reprezentująca Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, przedstawiciele IZ RPO z woj. kujawsko-pomorskiego, podlaskiego, śląskiego i wielkopolskiego oraz przedstawiciel **Ministerstwa Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej**. Części oficjalnej przewodniczył **Pan Witold Magryś** – przewodniczący GTL oraz przedstawiciel Polskiej Sieci LGD

Wstępem do warsztatów były wystąpienia Ministra **Ryszarda Zarudzkiego**, który mówił o możliwościach rozszerzenia podejścia LEADER na realizację celów polityki spójności, następnie wystąpił pan **Krzysztof Grabowski** Wicemarszałek Województwa Wielkopolskiego, który opisał możliwości funkcjonowania LGD w ramach polityki spójności w województwie wielkopolskim.

Informacje na temat wielofunduszowych LSR złożonych w ramach I naboru na realizację lokalnej strategii rozwoju i wstępne wnioski dla RLKS w Polsce przedstawiła **Pani Joanna Gierulska**, Naczelnik Wydziału Rozwoju Terytorialnego MRiRW

W kolejnych wystąpieniach głos zabrali przedstawiciele regionów, które realizują wielofunduszowe strategie lokalnych grup działania. W imieniu województwa kujawsko – pomorskiego wystąpił **Michał Heller**, Naczelnik w Wydziale Programowania Europejskiego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, natomiast o sytuacji wielofunduszowego RLKS w województwie podlaskim mówiła **Joanna Skorulska**, Zastępca Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

Następnie uczestnicy zostali podzieleni na grupy które pracowały nad tematem: *W jaki sposób Lokalne Strategie Rozwoju mogą przyczynić się do osiągania celów polityki spójności?*

Ta część warsztatu miała na celu zidentyfikowanie rodzajów projektów (operacji) odpowiadających celom polityki spójności, które mogłyby realizować LGD. Chodziło przede wszystkim o znalezienie takich obszarów, w których działalność LGD może przynieść **największą wartość dodaną**, a zatem takich, których nie mogłyby być zrealizowane z równym powodzeniem, gdyby nie było LGD.

Uczestnicy, pracując w małych grupach, zgłaszali pomysły na kartkach, które następnie moderatorzy grupowali na arkuszach szarego papieru.

Główne wnioski uczestników.

Dyskusja pokazała, że LGD mogą być szczególnie skutecznymi realizatorami polityki spójności poprzez działania w następujących obszarach:

- rozwój przedsiębiorczości i innowacja
- rynek pracy i włączenie społeczne
- edukacja i aktywizacja społeczności lokalnej
- ochrona środowiska i zapobieganie zmianom klimatu
- rewitalizacja obszarów wiejskich
- projekty wymagające sieciowania i integrowania wielu podmiotów.

W ramach tych głównych obszarów wskazano przykłady działań, które LGD mogą podejmować lub już podejmują na swoim terenie:

(1) rozwój przedsiębiorczości i innowacja:

- różnorodne narzędzia wspierania MŚP, np. inkubatory, doradztwo, usługi, a także centra wdrażania projektów dla nowych przedsiębiorców („start-up”); generalnie LGD mogą pełnić rolę instytucji otoczenia biznesu,
- stymulowanie działań o charakterze niszowym i innowacyjnym,
- animowanie i wspieranie wiejskich pracowni przetwórstwa żywności i centrów sprzedaży bezpośredniej,
- pomoc w uruchamianiu instrumentów zwrotnych (np. dla osób tworzących własne firmy).

LGD mogą też odegrać ważną rolę w stymulowaniu działań będących na pograniczu rozwoju przedsiębiorczości i kwestii włączenia społecznego (np. przedsiębiorczość społeczna), omówionych szerzej w kolejnym punkcie.

(2) rynek pracy i włączenie społeczne:

- kompleksowe wspieranie całego procesu rozwoju przedsiębiorczości społecznej,
- wioski tematyczne jako szczególny typ przedsiębiorstwa społecznego zapewniającego miejsca pracy dla społeczności lokalnej,
- działania społeczne o charakterze innowacyjnym i niszowym,
- zindywidualizowane wsparcie dla osób i rodzin defaworyzowanych i zagrożonych wykluczeniem,
- kompleksowe wsparcie dla grup defaworyzowanych, np. „dziecko do przedszkola, mama do pracy”.

Działania z tego obszaru mogą też być powiązane z działaniami związanymi z edukacją i aktywizacją społeczności lokalnej (patrz niżej).

(3) edukacja i aktywizacja społeczności lokalnej:

- kształcenie na potrzeby (lokalnego) rynku pracy,
- szkoły językowe,
- przywracanie ginących zawodów,
- działania opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci,
- rewitalizacja społeczna obszarów wiejskich,
- włączanie mieszkańców w podejmowanie decyzji,

- upowszechnianie nowych rozwiązań (innowacji społecznych), a także prowadzenie targów aktywności lokalnej i banków wolontariatu,
- wsparcie finansowe działań lokalnych animatorów.

(3) ochrona środowiska

- wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych,
- promocja i wsparcie projektów dotyczących efektywności energetycznej, obejmujących Odnawialne Źródła Energii (OZE), w tym mikroinstalacje OZE,
- przydomowe oczyszczalnie ścieków.

(4) rewitalizacja obszarów wiejskich

- tworzenie i realizacja małych programów rewitalizacji,
- włączenie się LGD w tworzenie (gminnych) programów rewitalizacji,
- rewitalizacja społeczna i infrastrukturalna obszarów po PGR, „prawdziwa” odnowa wsi,
- rewaloryzacja wiejskiego dziedzictwa kulturowego.

(5) projekty wymagające sieciowania i integrowania wielu podmiotów, w tym wzmacnianie relacji wieś-miasto:

- tworzenie spójnej oferty turystycznej,
- projekty klastrowe, integrowanie wielu zasobów,
- krótkie łańcuchy dostaw,
- wspieranie dystrybucji produktów lokalnych w miastach,
- gospodarstwa edukacyjne (edukacja na temat produkcji rolnej) dla mieszkańców miast.

Po przerwie obiadowej Urszula Budzich – Tabor, w imieniu Punktu Kontaktowego Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich przedstawiła stan zaawansowania wdrażania podejścia LEADER, RLKS i wielofunduszowości w Unii Europejskiej.

Dalej nastąpiła prezentacja RLKS w regionach, w których nie przewidziano strategii wielofunduszowych. Wystąpili:

- Barbara Szafir – Zastępca Dyrektora Wydziału Rozwoju Regionalnego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
- Mieczysław Borówka – Zastępca Dyrektora Departamentu Polityki Regionalnej, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego

W kolejnym punkcie Ryszard Kamiński dokonał prezentacji możliwości zaangażowania LGD w RLKS w pozostałych regionach Polski z perspektywy regionalnych programów operacyjnych oraz szczegółowych opisów osi priorytetowych. W wielu programach nie przewidziano dla LGD specyficznych mechanizmów ich zaangażowania jako partnerstw trójsektorowych. Pozostawiono dla nich co najwyżej miejsce zaledwie takie jak dla innych organizacji pozarządowych. Zestawienie tabelaryczne *Potencjalne możliwości zaangażowania lokalnych grup działania jako partnerstw trójsektorowych w osiąganie celów Polityki Spójności UE w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych 2014-2020* wraz z analizą w załączniku.

Druga część dyskusji w grupach skupiała się na odpowiedzi na pytanie: **Czy LGD mogą być dobrym narzędziem do realizacji celów polityki spójności? Dlaczego TAK? Dlaczego NIE?** Uczestnicy musieli przedstawić argumenty na „tak” i na „nie” najpierw w małych grupach, a następnie uzgodnić je

między dwiema lub więcej małymi grupami. (grupy moderowali: Urszula Budzich-Tabor, Irena Krukowska-Szopa, Ryszard Kamiński)

Główne wnioski uczestników.

Spośród **argumentów na „tak”** najczęściej wymieniano następujące kwestie:

- LGD są jednym z nielicznych podmiotów, w których faktycznie uczestniczą i muszą się porozumiewać ze sobą przedstawiciele trzech sektorów (prywatnego, publicznego i społecznego);
- większość LGD ma już duże doświadczenie w realizacji programów i projektów finansowanych ze środków publicznych (z różnych źródeł, nie tylko EFFROW) oraz dysponuje dobrze przygotowanym personelem;
- LGD mają także gruntowną wiedzę na temat lokalnych zasobów oraz potrzeb i problemów.

Niektóre grupy uczestniczące w dyskusji oprócz powyższych argumentów wskazywały na dobrą rozpoznawalność LGD zarówno wśród JST jak i wobec władz regionalnych, większe skupienie na rozwiązywaniu problemów niż na wymogach biurokratycznych, a także na możliwość osiągnięcia lepszej synergii, dzięki zaangażowaniu LGD w politykę spójności, między środkami z EFFROW a pozostałymi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi UE.

Wśród **argumentów na „nie”** padały m.in.:

- słabość finansowa i organizacyjna LGD, szczególnie brak stabilności w długim okresie (w tym potencjalny brak wkładu własnego w przypadku niektórych typów projektów),
- uzależnienie od środków publicznych oraz od lokalnej administracji lub grup interesów,
- nierówny potencjał LGD, niewielka skala ich działalności, częste skupianie się na kilku schematycznych działaniach (typu „wieś tańczy i śpiewa”),
- duże obciążenie zadaniami administracyjnymi.

W niektórych grupach wymieniano także obawę LGD przed odpowiedzialnością i kontrolami, a także ryzyko, że LGD z animatora rozwoju lokalnego staną się kolejnym szczeblem w dystrybucji funduszy.

W ostatniej części dyskusji w grupach, uczestnicy zastanawiali się nad tym **jakie są najważniejsze bariery w kierowaniu przez LGD środków polityki spójności, oraz jakie kroki można podjąć w najbliższym czasie, żeby te bariery przezwyciężyć.**

Główne wnioski uczestników.

Zidentyfikowano następujące rodzaje barier oraz sposoby ich przełamywania:

(1) Bariery dotyczące **sfery świadomości** (zarówno po stronie LGD jak i Urzędów Marszałkowskich):

- brak poczucia misji,
- obawa przed ryzykiem,
- brak dostatecznych kompetencji,
- obawa przed wydłużeniem procedur i nadmiarem pracy.

Sposobem na rozwiązanie tego problemu może być:

- podnoszenie kwalifikacji i kompetencji,
- obowiązkowe szkolenia,

- budowanie poczucia misji i zarządzanie przez wartości.

(2) Bariery związane z **brakiem zaufania UM do LGD**:

- LGD nie są postrzegane jako partner o charakterze strategicznym,
- forma prawna LGD jest nietypowa i może budzić wątpliwości,
- niewłączenie LGD do konsultacji RPO,
- brak woli politycznej i nieznanomość podejścia RLKS.

Sposoby zapobiegania:

- startowanie przez LGD w konkursach i szersze korzystanie ze środków RPO w celu stworzenia wizerunku wiarygodnego partnera,
- tworzenie przez LGD punktów informacyjnych o środkach RPO dla beneficjentów z obszaru ich działania,
- budowanie pozytywnego wizerunku LGD,
- aktualizacja RPO poprzedzona szerszymi konsultacjami, w tym włączanie LGD i ich sieci,
- zwiększenie roli organizacji pozarządowych w realizacji polityki spójności, w tym dostosowanie warunków wsparcia do specyfiki NGO.

(3) Brak **komunikacji i koordynacji** między podmiotami odpowiedzialnymi za różne fundusze i polityki unijne na poszczególnych szczeblach administracyjnych.

Sposobem zapobiegania może być:

- lepsza koordynacja i dialog między Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi a Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju, wspólne posiedzenia komitetów itp.

(4) **Mała stabilność finansowa** LGD, w tym:

- brak środków na wkład własny,
- brak zabezpieczenia w razie odpowiedzialności za realizację projektów.

Odpowiedzią mogą tu być:

- specjalne fundusze stabilizacyjne,
- budowanie kapitału żelaznego i majątku trwałego,
- dostępność instrumentów finansowych np. z BGK.

(5) **Regulacje unijne**, w dalszym ciągu niesprzyjające rzeczywistej integracji różnych źródeł finansowania.

Odpowiedzią na ten problem może być prowadzenie lobbingu i wyraźne artykułowanie konieczności przeprowadzenia zmian na poziomie poszczególnych funduszy.

Ostatnim występującym pierwszego dnia był Krzysztof Kwatara (jako członek grupy ds. RLKS przy Komitecie Monitorującym PROW na lata 2014-2020, podgrupy LEADER/CLLD przy europejskim Zgromadzeniu ENRD) Prezentacja Krzysztofa znajduje się w załączeniu do informacji z warsztatów na stronie KSOW.